

Asia: VN/20245/2021

Lausuntopyyntö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleiset huomiot

Lausunnolla olevan lakiluonnoksen taustalla ovat monilta osin Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman julkisia hankintoja koskevat kirjaukset. Kuntaliitto toteaa aluksi, että monia kirjauksista voitaisiin ensisijaisesti edistää muin kuin lainsäädännön keinoin. Tämän johdosta yleisellä tasolla Kuntaliitto ei kannata luonnoksessa ehdotettuja muutoksia. Luonnoksessa esitetyt pykälämuutokset ovat pääosin sellaisia, joita voidaan edistää muilla keinoin kuin lainsäädännöllä. Tällaisia keinoja ovat esim. neuvonnan ja ohjeistusten sekä osaamisen tuen lisääminen sekä hyvien käytäntöjen ja esimerkkien jakaminen.

Kuntaliitto kantaa huolta lainsäädännön systematiikasta ja sovellettavuudesta. Luonnoksessa ehdotetut muutokset eivät selkeytä tai helpota lain soveltamista, vaan ovat omiaan aiheuttamaan hallinnollista taakkaa, soveltamishaasteita ja oikeudellista epävarmuutta. Lisäksi ehdotuksesta puuttuu sellaisia olennaisia muutosehdotuksia, jotka olisivat luonteeltaan tärkeitä ja kiireellisiä.

Teknisenä yleishuomiona Kuntaliitto toteaa, että luonnoksen vaikutusarvio ja kansainvälinen vertailu on puutteellinen ja pykälien yksityiskohtaiset perustelut eivät aina vastaa pykälätekstiä.

Kuntaliitto toteaa, että pirstaleiset ja nopeaan tahtiin toistuvat lakimuutokset ovat omiaan horjuttamaan lain sisäistä systematiikkaa sekä vaikeuttamaan lain käytännön soveltamista. Hankintayksiköiden näkökulmasta olisi hyödyllisempää, että muutokset valmisteltaisiin suurempina kokonaisuuksina, työryhmätyössä tai vähintään käytännön toimijoita laajasti kuullen.

Yksityiskohtaiset huomiot

Lain tavoitteet (2§)

Lain tavoitteita koskevaan 2 §:n 1 momenttiin on tarkoitus lisätä lain tavoitteena olevan edistää ympäristöystävällisiä hankintoja. Kuntaliitto huomauttaa, että asiallisesti tämä on jo mainittu voimassa olevan hankintalain 2 §:n 2 momentissa. Kestävyuden käsitetään yleisesti hankinnoissa kattavan niin sosiaalisen, ekologisen kuin taloudellisenkin kestävyuden. Ympäristönäkökulmien huomioimista on tehokkaampaa edistää esimerkiksi kehittämällä neuvontaa, ohjeistusta ja malleja. Monet kunnat tavoittelevat jo tällä hetkellä esimerkiksi hiilineutraalisuutta. Muutosehdotus ei näin tuo lisäarvoa, ja siksi Kuntaliitto ei pidä muutosta välttämättömänä.

Velvollisuus käyttää EU vakiolomakkeita (59§)

Lakiluonnoksessa ehdotetaan valtiovarainministeriölle annettavaksi asetuksenantovaltuus mm. koskien ilmoitettavia tietoja, ilmoittamisessa käytettäviä vakiolomakkeita, ilmoitusten sisältöjä, julkaisemista ja muita hankinnan ilmoittamiseen liittyviä seikkoja, joita hankintadirektiivissä, oikeussuojadirektiivissä ja kansallisesti edellytetään. Koska valtiovarainministeriö hankintalain 60 §:n mukaisesti tällä hetkellä vastaa kansallisesta hankintojen virallisesta ilmoittamiskanavasta (www.hankintailmoitukset.fi), voidaan kysyä, onko kyseinen ministeriö oikea taho antamaan asetuksia ilmoittamista koskien. Ilmoittamiskanava siirrettiin aikanaan työ- ja elinkeinoministeriön vastuulta valtiovarainministeriölle. Tällöin perusteluna esitettiin mm. lainvalmistelun ja sen soveltamisen vastuiden selkeämpää erottamista toisistaan. Sääntelykokonaisuuden systematiikan näkökulmasta olisi selkeämpää, jos norminantovalta olisi keskitetty yhdelle ministeriölle. Jos asetuksenantovaltuus halutaan säätää, kuuluisi se luontevasti edellä mainituin perustein työ- ja elinkeinoministeriölle, jonka vastuulla on myös lainsäädännön systematiikasta ja johdonmukaisuudesta huolehtiminen.

Teknisluonteisena huomiona Kuntaliitto toteaa, että pykäläluonnoksessa on viitattu oikeussuojadirektiiviin, tällä tarkoitettaneen kuitenkin valvontadirektiiviä.

Hankintailmoitusten julkaiseminen (60§ ja 101§)

Lakiluonnoksen 60 §:ssä ja 101 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi hankintailmoitusten julkaisemisesta siten kuin kielilaisissa säädetään. Pykälien kirjaus on ongelmallinen, sillä kielilaisissa ei säädetä nimenomaisesti hankintailmoitusten julkaisemisesta. Pelkkä viittaus kielilakiin aiheuttaa siksi oikeudellista tulkinnanvaraisuutta. Tällaisenaan ehdotus tulee aiheuttamaan runsasta hallinnollista taakkaa hankintayksiköille.

Luonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ”hankintailmoitus ja tarjouspyyntö voidaan julkaista suomen- tai ruotsin kielen lisäksi myös muulla kielellä kuten englannin kielellä”. Kuntaliitto huomauttaa, että hankintadirektiivin (2014/24/EU) 51 artiklan 3 kohdan mukaan EU-hankintailmoitukset voidaan laatia millä tahansa unionin virallisella kielellä. EU-hankintamenettelyissä ilmoittaminen olisi olennaista säilyttää direktiivin mukaisena. Koska tarjouskilpailussa on kyse hankintayksikön ja tarjoajien välisestä menettelystä, tulee hankintayksiköllä olla mahdollisuus valita kieli siten, että se tavoittaa parhaalla mahdollisella tavalla potentiaaliset tarjoajat. Tällöin hankintailmoituksen kieli voi olla esimerkiksi englanti.

Julkisten hankintojen neuvontayksikön tekemän selvityksen mukaan lainsäädännön ja kansallisen ilmoituskanavan tulisi mahdollistaa se, että hankintayksikkö, joka noudattaa toiminnassaan kielilainsäädäntöä, voisi julkaista useampia hankintailmoituksia eri kielillä. Kuitenkin luonnoksessa esitettyjen pykälien ja perustelujen sanamuodoista voi saada sen kuvan, että ilmoittaminen kahdella kotimaisella kielellä olisi tietyissä tilanteissa aina pakollista. Siksi pykälä ja perusteluja olisi syytä selkiyttää. Lisäksi valmistelussa tulisi huomioida mahdollisten hankintailmoitusten kieliversioiden ensisijaisuus suhteessa toisiinsa mahdollisissa ristiriitatilanteissa. Ristiriitatilanteet saattavat aiheuttaa hankintayksiköille oikeudellisesti epävarmoja tilanteita esimerkiksi muutoksenhaussa. Lisäksi 101 §:ssä olisi selkeästi todettava, että ilmoittaminen muulla EU:n virallisella kielellä on mahdollista myös kansallisissa hankinnoissa.

Luonnoksen yleisperusteluissa viitataan kyseisen muutoksen osalta hallitusohjelman kirjaukseen ”edistetään kaksikielisiä hankintoja”. Kuntaliitto nostaa esiin, että hankintamenettelyssä käytettävä kieli on eri asia kuin esimerkiksi hankittavassa palvelussa käytettävä kieli tai kielet. Olennaisempaa olisi edistää sitä, että kielilain edellytykset toteutuvat myös ostopalveluiden osalta ja asiakas saa palvelua kansalliskielillä myös ostopalveluna tuotettavissa kokonaisuuksissa.

Alihankkijoiden poissulkeminen (78 ja 80§)

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi 78 §:ään viittaus lain 82 §:ään koskien korjaavien toimenpiteiden soveltamista alihankkijoiden poissulkemisessa sekä alihankkijoiden lisääminen 80 §:n tahoihin, jotka on suljettava hankintamenettelystä pakollisten poissulkuperusteiden johdosta.

Kuntaliitto huomauttaa, että hankintalain edellisen muutoksen (HE 244/2020 vp) jälkeen hankintalain sisäinen systematiikka on muodostunut käytännön toiminnan kannalta ongelmalliseksi alihankkijoita koskevan sääntelyn osalta. Luonnoksessa ehdotetut muutokset eivät tuo tähän muutosta.

Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella lain systematiikka on ollut tarkoitus rakentaa siten, että hankintayksikkö ensisijaisesti soveltaa 78 §:ää alihankkijoita koskeviin tarkastuksiin. Hankintadirektiivin 57 artiklaan perustuvan 78 §:n mukaisesti on hankintayksikön harkintavallassa, soveltaako se alihankkijoihin pakollisia tai harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita. Jos se päättää näin tehdä ja alihankkijoita koskevissa tarkastuksissa jotain ilmeni, olisi ensisijaisena keinona 78 §:n mukaan hankintayksikön vaadittava, että tarjoaja korvaa tällaisen alihankkijan. Kuitenkin nyt lain 80 §:n sanamuodosta saa vaikutelman, että hankintayksikön on suljettava omalla päätöksellään alihankkija pois tarjouskilpailusta. Tämä on ongelmallista, koska 80 § ei sisällä mitään viitettä 78 §:n harkinnanvaraisuuteen. Lisäksi se, että hankintayksikkö sulkisi omalla päätöksellään alihankkijan pois tarjouskilpailusta, on ongelmallista, koska hankintayksikön toimenpiteet hankintamenettelyssä kohdistuvat ensisijaisesti tarjouksen jättäneeseen tahoon, ei sen alihankkijaan. Siksi tämä toimenpide voisi johtaa siihen, että koko tarjous tulisi sulkea pois tarjouskilpailusta. Tämän vuoksi 78 § ja 80 §:ien välistä suhdetta tulisi selkiyttää. Perusteluissa tätä on sivuttu, mutta tätä ei voida pitää riittävänä. Jos asiasta halutaan säätää, tulisi systematiikka muotoilla selvästi pykälätasolle, hankintadirektiivien asettamat reunaehdot huomioiden.

Edellä mainituin perustein alihankkijoita koskevaan 78 § pykälään ei tulisi ulottaa korjaavia toimenpiteitä. Kyseinen muutos ei istu hankintalain sisäiseen systematiikkaan, sillä hankintayksikön ei tulisi kohdistaa toimenpiteitä tarjoajan alihankkijaan. Hankintayksikön toimenpiteet hankintamenettelyssä kohdistuvat tarjoajaan, ei sen alihankkijoihin.

Alihankkijoiden rikosrekisteriotteiden tarkistaminen lisää hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa huomattavasti, sillä alihankkijoita voi yksittäisessä hankintakokonaisuudessa olla runsaasti. Ilman mahdollisuutta käyttää sähköisiä rikosrekisteriotteita tätä ei tulisi säätää.

Ehdotetut muutokset eivät perustu hankintadirektiiveihin ja siksi Kuntaliitto ehdottaa, että ehdotetuista muutoksista luovutaan. Samalla Kuntaliitto huomauttaa, että lakimuutoksessa tulisi oikaista pykälätasolla edellä kuvattu sääntelyn sisäisen systematiikan ongelma 78 ja 80 §:ien osalta. Jos hankintayksikön oikeudesta tarkistaa alihankkijoiden rikosrekisteriotteita halutaan säätää, tulisi tästä säätää esimerkiksi hankintalain 78 §:ssä ja rikosrekisterilaissa.

Ympäristörikosten lisääminen pakollisiksi poissulkemisperusteiksi (80§)

Lakiluonnoksessa ehdotetaan pakollisten poissulkuperusteiden luetteloon lisättäviksi törkeä ympäristön turmeleminen sekä luonnonsuojelurikos.

Kuntaliitto toteaa, että uusia pakollisia poissulkuperusteita tulisi aina harkita myös käytännön toiminnan kannalta. Ulkomaisten yritysten ja niiden vastuuhenkilöiden rikosrekisteriotteissa tai vastaavissa ei todennäköisesti ole saatavissa tietoja kyseisistä rikoksista. Tämä aiheuttaa haasteita käytännön toiminnan näkökulmasta ja voi johtaa siihen, että kotimaisilla tarjoajilla on tosiasiallisesti tiukemmat poissulkemisvaatimukset kuin muista maista tulevilla tarjoajilla. Sinänsä näiden ympäristörikosten lisäämisellä lienee kuitenkin ennaltaehkäisevää vaikutusta tarjoajien keskuudessa, mitä voidaan pitää hyvänä.

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta (93, 106, 122§)

Lakiluonnoksessa ehdotetaan kokonaistaloudellisen edullisuuden käsitteen muuttamista siten, että kokonaistaloudellisesti edullisimmaksi voidaan katsoa myös ”hinnaltaan edullisin” tarjous, joka täyttää hankintayksikön hankinnan kohteelle sekä tarjoajalle asettamat vaatimukset. Kuntaliitto huomauttaa, että lain systematiikan kannalta on ongelmallista, että samassa pykälässä säädetään hinnaltaan halvimasta ja hinnaltaan edullisimmasta. Kuntaliiton käsityksen mukaan kyseinen muutos ei ole tarpeellinen. Kansallisessa hankintalaissa ei tulisi poiketa hankintadirektiivin 67 artiklassa olevasta hankintasopimuksen tekoperusteiden käsitteestä.

Luonnoksessa ehdotettu systematiikan muutos ulotettaisiin koskemaan EU-hankintoja, kansallisia hankintoja sekä käyttöoikeussopimuksia. Luonnoksesta ei käy ilmi se, onko systematiikan muutos ollut tarkoitus ulottaa myös 12 luvun mukaisiin palveluhankintoihin.

Jos laissa on tarkoitus korostaa hankintojen laatua, on hankintalain 12 luvun mukaisiin sosiaali- ja terveystalouden hankintoihin jo otettu 108 §:n sääntely, jolla laatua halutaan korostaa. Luonnoksen laatimisen vaiheessa olisi tätä pykälää voinut analysoida ja tarkastella tarkemmin, erityisesti sen vaikutuksia hankintojen laatuun. Vaikutusarvion perusteella olisi voitu tehdä paremmin johtopäätelmiä siitä, miten asiasta kannattaa - tai kannattaako - säätää tarkemmin myös muiden hankintojen osalta.

Luonnoksessa olevien muutosten avulla on ilmeisesti tarkoitus osoittaa, että halvimman hinnan perusteen käyttäminen tarjousten vertailussa voi tuoda laadukkaan lopputuloksen siten, että hankinnan kohteelle asetetaan laatuun liittyviä vähimmäisvaatimuksia sekä tarjoajien soveltuvuusvaatimuksia. Tätä ei ole Kuntaliiton käsityksen mukaan ja edellä mainituin perustein välttämätöntä mainita erikseen pykälätasolla, sillä tämä sisältyy jo voimassa olevan hankintalain systematiikkaan. Laatu- ja laatuvaatimusten painottamista ja huomioimista voidaan edistää tehokkaammin muilla keinoin, esimerkiksi neuvontaan ja ohjaukseen panostamalla sekä hyviä käytäntöjä jakamalla. Tehokkaampaa olisi myös osoittaa asianmukaista tukea hankintayksiköiden sopimuseurannan ja sopimuskauden aikaisen toiminnan tueksi. Tukea on perusteltua osoittaa sinne, missä tosiasiallisesti valvotaan hankintojen laatua ja sen toteutumista.

Hankintaa koskeva päätös (123§)

Luonnoksen mukaan hankintayksikön on esitettävä hankintaa koskevassa päätöksessä, miten hankinnassa on huomioitu laatuun liittyvät vaatimukset. Kuntaliiton näkökulmasta muutos ei ole tarpeellinen, sillä vastaava säännös sisältyy jo voimassa olevaan hankintalakiin. Lisäksi on huomioitava, että muutos ei perustu hankintadirektiiviin.

Pykälässä käytetään uutta termiä ”laadun kuvaus”, joka eroaa laissa muutoin käytössä olevasta sanamuodosta. Pykälän mukaan laatu olisi pakollista kuvata hankintaa koskevassa päätöksessä.

Kuntaliiton käsityksen mukaan ehdotus horjuttaisi hankintalain sisäistä systematiikkaa, sillä olemassa olevan 93 §:n mukaan ”jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.” Hallituksen esityksessä HE 108/2016 esitettyjen 93 §:n perustelujen mukaan ”Jos hankintayksikkö päättäisi käyttää kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena muissa kuin tavarahankinnoissa ainoastaan hintaa, tulisi sen tehdä läpinäkyväksi se, miten laadulliset näkökohdat on huomioitu hankittavassa kokonaisuudessa esimerkiksi kuvaamalla, miten se on ottanut laadun huomioon asettamissaan tarjoajan soveltuvuusvaatimuksissa, hankinnan vähimmäisvaatimuksissa, hankintasopimuksen erityisehdoissa tai muuten hankinnan kohteen kuvauksessa.”

Luonnoksen pykälästä tai sen perusteluista ei käy tarkemmin ilmi, mitä laadun kuvauksen tulisi pitää sisällään. Jos laadun kuvauksella on ollut tarkoitus tarkoittaa samaa kuin aiemmin laissa ollut laadun perusteluvollisuus, tulisi terminologiaa yhdenmukaistaa. Lisäksi ehdotetun pykälän soveltamisala tulisi synkronoida suhteessa laissa jo oleviin perusteluvollisuuksiin. Nyt pykälän soveltamista ei ole synkronoitu esimerkiksi 93 §:n, 124 §:n, 146 §:n tai 106 §:n kanssa. Näin ollen luonnoksen ”laadun kuvaus” ulotetaan ehdotuksessa nyt laajemmalti kuin laissa jo oleva perusteluvollisuus. Tämä on omiaan aiheuttamaan tulkinnallisuutta ja epäselvyyttä käytännön toiminnan kannalta. Päällekkäistä kuvaus/perusteluvollisuutta ei ole tarpeen säätää.

Hankinnan taustatietoja, kuten sitä, miten laatu on huomioitu, ei ole syytä esittää hankintapäätöksessä. Voimassa oleva sääntely on siten enemmän kuin riittävä.

Poikkeukset odotusajan noudattamisesta (130§)

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan poistettavaksi 130 §:stä mahdollisuus poiketa odotusajasta, jos sopimus koskee dynaamisen hankintajärjestelmän sisällä tehtävää hankintaa. Ehdotus perustuu markkinaoikeuden päätökseen MAO 332/20.

Markkinaoikeus on tuoreessa päätöksessään MAO H84/2022 katsonut, että dynaamisen hankintajärjestelmän sisäisissä hankinnoissa odotusaika on va-paaehtoinen eikä hankintayksiköillä ole velvollisuutta sitä noudattaa. Markkinaoikeuden päätöksessä MAO 332/20 todetaan myös, että valvontadirektiivin perusteella hankintalaissa on voitu jättää säätämättä velvollisuudesta noudattaa odotusaikaa tietyissä tilanteissa, mutta ei siitä, että näissä tilanteissa ei noudateta automaattista suspensiota.

Edellä esitettyjen markkinaoikeuden päätösten mukaan dynaamisten hankintajärjestelmän sisäisissä hankinnoissa ei ole välttämätöntä noudattaa odotusaikaa. Sen sijaan automaattista suspensiota on noudatettava. Valvontadirektiivin 2 b artiklan c-kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että dynaamisen hankintajärjestelmän sisäisissä hankinnoissa ei tarvitse noudattaa odotusaikaa.

Hankintalain 156 §:n 1 momentin 3-kohdassa säädetään tehottomuusseuraamuksesta tilanteessa, jossa hankintayksikkö on tehnyt 150 §:n vastaisesti hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen, vaikka hankinta-asia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi. Hankintalain 150 §:n 1 momentin mukaan hankinnassa, jossa on noudatettava odotusaikaa, hankintayksikkö ei saa tehdä hankintasopimusta, jos asia on saatettu valituksella markkinaoikeuden ratkaistavaksi. Hankintalain 147 §:n 2 momentin mukaan, jos hankintayksikkö on tehnyt hankintapäätöksen jälkeen hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen 130 §:n 1 tai 3 kohdan nojalla noudattamatta odotusaikaa, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon päätöksestä valitus-osoituksineen.

Poikkeaminen odotusajan noudattamisesta vaikuttaa siten hankintalain 147, 150 ja 156 §:n soveltamiseen. Poikkeaminen odotusajan noudattamisesta on valvontadirektiivin 2 b artiklan ja markkinaoikeuden päätöksen mukaista. Siten 130 §:stä ei tule poistaa poikkeusta odotusajan noudattamiseen dynaamisen hankintajärjestelmän sisäisissä hankinnoissa. Velvollisuus automaattisen suspension noudattamiseen kaikissa tilanteissa tulisi mieluummin ratkaista muuttamalla 150 §:ää siten että säännöksestä poistetaan viittaus odotusaikaan taikka muuttamalla 156 §:ää poistamalla pykälästä viittaus 150 §:ään. Siten hankintasopimusta ei saisi tehdä missään tilanteessa, jos hankintamenettelystä on valitettu markkinaoikeuteen. Koska asialla on vaikutusta useampaan säännökseen, tulisi odotusajan ja suspension noudattamista koskevat muutokset käydä erikseen huolella läpi, tehdä tarvittavat muutokset useampaan pykälään ja näin varmistaa, että sääntely on kaikissa tilanteissa looginen ja valvontadirektiivin mukainen.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys markkinaoikeudelle (141§)

Lakiluonnoksessa ehdotetaan 141 §:n muuttamista siten, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston olisi mahdollista tehdä esitys markkinaoikeudelle 12 kuukauden kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä.

Kuntaliitto toteaa, että vaikka määräajan pidentäminen on tietyiltä osin perusteltua, tulisi määräajan pituutta kuitenkin harkita hankintayksikön oikeusturvan ja yleisen oikeusvarmuuden näkökulmasta. Julkisia hankintoja koskevat muutoksenhakuprosessit ovat jo tällä hetkellä hyvin pitkiä. Esitetyssä tilanteessa hankintayksikkö voisi varmistua hankintasopimuksen lainvoimasta aikaisintaan vasta vuoden kuluttua hankintasopimuksen tekemisestä. Lisäksi on otettava huomioon, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston aloittavat selvitystoimet katkaisevat vanhenemisajan. Tilanteessa, jossa KKV tekisi asiasta esityksen markkinaoikeudelle, tulisi tähän aikaan vielä lisänä markkinaoikeuden käsittelyssä kuluva aika. Koska KKV:n esityksen tekeminen ei vielä tarkoita sitä, että hankintasopimuksen tekemisessä olisi kysymys hankintalain vastaisesta tilanteesta, voi tämä pitkä käsittelyaika johtaa kohtuuttomuuksiin hankintayksikön näkökulmasta. Näillä perusteilla Kuntaliitto esittää, että määräajan pidentämistä tarkastellaan jatkovalmistelussa vielä uudelleen. Nykyistä sääntelyä voidaan pitää tämänkin osalta riittävänä.

Muut huomiot

Muina huomioina Kuntaliitto lausuu seuraavaa:

Sidosyksiköitä koskevan sääntelyn tarkastelu (15§)

Lakiluonnoksesta on poistettu ennakkotiedoista poiketen sidosyksiköitä koskevan sääntelyn uudelleen tarkastelu. Kuntaliitto pitää luonnosta tältä osin puutteellisena. Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että hankintalain 15 §:n pykälän tarkastelu erityisesti liittyen toiminnan kohdistumiseen ja avoimuusilmoituksen käyttöön otetaan osaksi nyt luonnosteltua kokonaisuutta. Sääntelyyn liittyy paljon sellaisia näkökohtia, joita olisi asianmukaista tarkastella uudelleen, sillä ne jäivät hankintalain kokonaisuudistuksen loppumetreillä vaille yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Erityisesti uudelleen tulisi lakitasolla säätää vähintään sidosyksikön toiminnan kohdistuminen sekä siihen liittyvät prosentuaaliset ja euromääräiset rajat sekä korjata avoimuusilmoituksen käyttöön liittyvät oikeudellisesti epäselvät kysymykset.

Jos sääntely jää tältä osin entiselleen, on tämä omiaan aiheuttamaan jatkossa eneneviä ongelmallisia soveltamistilanteita, etenkin vuoden 2023 alusta. Sidosyksiköitä koskeva sääntely on kuntien ja kuntataustaisten hankintayksiköiden kannalta keskeinen ja Kuntaliitto toimittaa mielellään asiasta lisälausuman työ- ja elinkeinoministeriölle.

Rikosrekisteriotteiden sähköistäminen

Kuntaliitto toteaa, että hankintasääntelyllä tulisi yleisellä tasolla pyrkiä mahdollistamaan mahdollisimman sujuva arjen hankintatoiminta. Yksittäisten hankintaprosessien joutuisuutta voitaisiin olennaisesti parantaa mahdollistamalla rikosrekisteriotteiden tarkastaminen sähköisesti. Tätä toimintoa on hankintayksiköissä odotettu jo pitkään, voimassa olevan hankintalain alkumetreiltä, ja Kuntaliitto esittää, että vastuulliset ministeriöt kiirehtisivät asiaa. Sähköisten rikosrekisteriotteiden mahdollistaminen säästäisi merkittävästi työaikaakin niin hankintayksiköiltä kuin tarjoajilta ja aiheuttaisi tehokkuutta ja näin rahallistakin säästöä.

Lisäksi Kuntaliitto toteaa, että sääntelyn tasolla alihankkijoita olennaisempaa olisi rikosrekisteriotteiden saaminen myös tarjoaja tai ehdokkaan voimava-rayksiköistä. Nämäkin tulisi saada sähköisesti.

Pakotteiden lisääminen pakolliseksi poissulkemisperusteeksi

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut hankintakentälle uudenlaisia haasteellisia soveltamistilanteita. Näistä keskeisimpänä on voimassa olevien pakotteiden vaikutus hankintaprosessiin ja sopimukseen. Selkeyden vuoksi Kuntaliitto ehdottaa, että 80 §:n pakollisiin poissulkuperusteisiin lisättäisiin Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien sekä Suomen viranomaisten asettamien pakotteiden soveltuminen tarjoajaan, omistajiin ja vastuuhenkilöihin. Poissulkemisperusteen soveltaminen edellyttäisi tällöin, että poissulkemisperustetta ei koskisi vaatimus perusteen ilmenemisestä rikosrekisteristä eikä yleistä poissulkemista koskeva viiden vuoden aikaraja, sillä pakotteiden voimassaolo vaihtelee. Muutos olisi käytännön hankintatoiminnan kannalta tarpeellinen, koska hankintalaissa ei ole suoraan pakotteisiin liittyvää poissulkuperustetta. Pakotelaki ja EU:n pakoteasetukset edellyttävät kuitenkin, ettei liiketoimia harjoiteta pakotteiden kohteena olevien tahojen kanssa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Katariina Huikko

johtava lakimies

Huikko Hanna
Suomen Kuntaliitto ry - johtava lakimies Katariina Huikko